

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ «ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ»

Συμβολή Γ'*

Κλαίοντα ὁ Ἀντίλογος λέγει τὸν Ἀχιλλέα:

«Κύρης μου καβαλλάρει, οὐδὲν δύναμαι πλέον

νὰ σέ βοηθήσω· ἐβλέπεις το, με δυναστείαν ἐκάτσα.

Ἄιλὶ κρίμα πολλά πικρόν, ὅποταν σοῦ ἀφαλλίζω!

10045 Ἐδῶ ἀφανίσθη ἡ στρατεία καὶ ἡ πολλή σου ἀνδρεία.

.....

10048 Σ' αὐτὸν τὸν λόγον δεύτερον πάλιν ὀρθῶς ἐστάθη

10045 ἀφανίσθη Pap., ci perist F 22230: ἐφάνηκε AV ἐφάνη B || 10048 Σ' αὐτὸν Pap. metri gratia: Eis τοῦτον ABV

Στὸν στίχο 10045 ἡ σύγκριση μετὰ τὸ γαλλικὸ κείμενο ἐπιτρέπει τὴ διόρθωση τοῦ ἐφθαρμένου τύπου ἐφάνηκε στὸ ὀρθὸ ἀφανίσθη.

*

10060 Λέγει: «᾿Ω φίλε κάλλιστε, πλέον με βαρεῖ ἐξ ἐσένα

παρὰ ἀπ' ἐμένα», ἤξευρε, διατὶ ἀφορμὴ σου ἐγένην

ἐγὼ καὶ τοῦ θανάτου σου, δι' ἐμέναν ἐσκοτώθης.

10061 ἐγένην Pap.: ἐγένη V ἠγένη A ἤμουν B

Ἡ διόρθωση τοῦ ἐγένη σὲ ἐγένην εἶναι προφανῶς ἐπιβεβλημένη.

*

Ἄιλὶ τὸν πανεξαίρετον, τὸν βριαρόχειρ γίγα,

10104 αἰλὶ τὸν πολεμόκλωνον, τὸν τροπευτὴν πολέμων

10104 πολεμόκλωνον Pap., cf. 10122 πολεμόκλωνε καὶ βριαρόχειρ γίγα: πολομόκλωνον A πολυμόκλωνον BV

*

καὶ ποῦ νὰ εὐρέθῃ ὁ θώρακας ἐπάνω σου τοῦ ὄμου:

* Τρίτη συνέχεια τῶν διορθώσεων ποὺ δημοσίευσά ἤδη στὴν Δωδώνη, Ε' (1976), 349-368 καὶ Η' (1979), 355-415.

10125 οὐ μὴ νὰ σ' ἐσκοτώνασι, <καὶ> ἂν ἦσαν μυριάδες.

10125 καὶ suppl. Pap.

Ἡ δευτερεύουσα πρόταση εἶναι ὄχι ὑποθετικὴ ἀλλὰ προφανῶς ἐναντιωματικὴ, ἔτσι ποὺ ἡ προσθήκη τοῦ καὶ εἶναι ἀπαραίτητη.

*

10145 Ὅλοι <οἱ> τῆς Τροίας ἤλθασιν, ἐπάνω εἰς τὸ κορμὶν του
χαρὰν μεγάλην κάμνουσι κλπ.

10144 οἱ suppl. Pap.

Τὸ ἄρθρο οἱ παραλείφθηκε προφανῶς ἀπὸ ἀπλογραφία μετὰ τὸ ὅλοι.

*

10160 Τιμητικὰ τοὺς ἔθαψαν, ὡς ἔπρεπεν ἐκείνων

ἐκείνων Pap.: ἐκείνους V

Ἡ ἔκφραση ὡς ἔπρεπεν + γενικὴ ἀπαντᾷ καὶ σ' ἄλλα σημεῖα τοῦ Πολέμου.

*

10191 Ἀνάγλυπτην ἐποίησαν μίαν λαμπρὰν εἰκόνα

Ἀνάγλυπτην Pap.: ἀναγλυπτὴν ABVX

*

Διατὶ εἶχε τὸ κορμὶν ὅλον κατακομμένον,
εἶπαν ὅτι οὐδὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς κιβούριον,
νὰ μὴ σαπῆ καὶ χαλασθῆ· ἐκάμασι καλλίον
καὶ ἐκάψαν το καὶ ἐσύναξαν καλούτσικα τὴν στάκτην

10215 καὶ εἰς <τὸ> ἀκριβὸν καὶ εὐγενικὸν βατσέλιον τὴν ἐβάλαν.

10215 τὸ suppl. Pap.

Ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου τὸ εἶναι ἀπαραίτητη, γιὰτὶ δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα ὁποιοδήποτε βατσέλιον ἀλλὰ γιὰ ἐκεῖνο ποὺ ἀναφέρεται λίγο παραπάνω, στὸν στίχο 10209: μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐκράτει ἓνα βατσέλι.

*

Ἐκ τὴν Τροίαν τὸ ἐβλεπαν καθάρια οἱ πάντες.

<Σ'> ἄγριον λόγον τὸ κρατοῦν: λέγουν ὅτι ποτέ τους
10225 οὐκ εἶδαν καβαλλάριον εἰς πλέον τιμὴν θαμμένον.

10224 Σ' suppl. Pap.

*

Ὅταν δὲ τὸ ἐκατέρωσαν, ὅλον τὸ ἐκεφαλαιῶσαν,
οὕτως ἐκεῖ τὸ ἐβάλαν, οὕτως ἀσφαλισμένον,

- ὅτι τινὰς οὐκ ἠμπορεῖ διὰ νὰ τὸ ἐγροικῆσῃ
 10230 τὸ πρόθε ἠμπόρει νὰ σεβῆ· τὸ στούπωμα, τὸ ἔμπα
 οὐδέποτε εὐρίσκετον ἕως τὰ τέλη κόσμου.
 Εὐμορφο ἦν τὸ ἔργον ἔξωθεν καὶ πανεξηρημένον!

10232 Εὐμορφο ἦν τὸ ἔργον ἔξωθεν καὶ πανεξηρημένον Pap., Bele fu trop l'ueuvre defors F 22491: εὐμορφη ἦτον ἔξωθεν καὶ πανεξηρημένη (πανεξερ- Α πανξηρ- V) AVX

Οἱ προηγούμενοι στίχοι μιλοῦν γιὰ τὸ εἶδωλον τῆς Πολυξένης πού οἱ Ἕλληνες τὸ ἐκάθησαν ἀπάνω εἰς τὸ ἔργον, δηλαδὴ στὸ μνημεῖο. Γι' αὐτὸ πρόσθεσα τὴ λέξη ἔργον στὸν στίχο 10232, πού ἀνακεφαλαιώνει τὴν περιγραφή τοῦ μνημείου, θεωρώντας ὅτι ἡ γραφή ἦτον προέρχεται ἀπὸ ἀπλογραφία τοῦ ἦκν> τὸ <ἔργον>, καὶ ἔβαλα τὸ ἐπίθετο καὶ τὴν μετοχὴ στὸ οὐδέτερο γένος, μιὰ καὶ αὐτὸ πού περιγράφεται εἶναι σ' αὐτὸ τὸ γένος καὶ ὄχι στὸ θηλυκό.

*

- 12246 Τέτοιαν βουλήν ἐπάρετε καλήν, φρονιμωτάτην,
 ὅπου τιμὴν καὶ ὄφελος ὀλῶν μας νὰ μᾶς δώσῃ.

12246 Τέτοιαν Pap. metri gratia: ἀλλὰ τέτοιαν (τοιαύτην Α om. ΒΧ) ABCVX

*

- 10250 <Εἰς> ἄζην γὰρ οὐκ εἴμεθεν· ἐδῶ τινὰν οὐ βλέπω
 νὰ μὴ ἔν' θλιμμένος δυνατὰ <διὰ> τὸν χαῖμόν ὅπου ἦλθεν.

10250 Εἰς ἄζην γὰρ οὐκ εἴμεθεν Pap., Ne somes pas si tuit a aise F 22525: ἄζεις (ἔζης V κανείς C) γὰρ οὐδὲν εἴμεθεν (ἔμαθεν C) ACVX || 10251 ἔν' Pap.: ἐν· CV ἔναι AX || διὰ suppl. Pap. || ὅπου ἦλθε Pap. metri gratia: ὅπου μᾶς ἦλθεν ACVX

Στὸν στίχο 10250 ἔχουμε προφανῶς ἓνα ἔκτυπο (calque) τῆς γαλλικῆς ἐκφράσεως à l' aise πού ὁ μεταφραστής δὲν κατόρθωσε νὰ ἀποδώσει στὰ ἔλληνικά. Ἡ πρόθεση εἰς ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν εὐαίσθητη θέση τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχου. Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ οὐδὲν ἀπὸ τὸ οὐκ ἔγινε γιὰ μετρικούς λόγους, ὅπως καὶ ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ἐνι ἀπὸ τὸ ἔν' στὸν ἐπόμενο στίχο. Τέλος στὸν στίχο 10251 ἡ προσθήκη τοῦ διὰ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ δηλωθεῖ τὸ ἀναγκαστικὸ αἴτιο.

*

- Τοῦτο λυσιτελέστερον ἐξόπισθεν ἐφάνη,
 10258 νὰ στείλουν νὰ ἐρωτήσουσι μαντείας εἰς τὸν Ἀπόλλων.

10258 μαντείας Pap.: μάντας ACVX

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ τύπος μάντας εἶναι παραφθορὰ τοῦ μαντείας.

*

Ἐκεῖνος κάμνει ἀνατροφήν ἀπὸ ἓναν παλληκάρην,
 οὐδὲν τῆς θυγατέρας του, σπέρμα τοῦ Ἀχιλλέως.

Ὡς δεκαπέντε ἤμπορεῖ χρόνους νὰ ἔχη ἐκεῖνος·
10274 διὰ καβαλλάρην, ἤξευρε, ἐνὶ ἀρκετὰ μεγάλο.

10274 ἀρκετὰ Pap., assez granz F 22568: πολλὰ ACVX

Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ πολλὰ ἀπὸ τὸ ἀρκετὰ καθιστᾷ τὸ κείμενο σωστό-
τερο: ἓνα δεκαπεντάχρονο παλληκάρι δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ πολὺ με-
γάλο, ἀλλὰ ἀρκετὰ μεγάλο γιὰ ἰππότη.

*

Τὰς ῥέντας ἐδιαχώριζε, ζημίαν μεγάλην κάμνει·
τόσα πολλὰ ἀχαμνίσθηκε, θαύμασμα πῶς βασταίνει
10363 <μέ> τὴν τρελίαν ὅπου ἔκαμνεν κλπ.

10363 μέ suppl. Pap.

Ἡ προσθήκη τοῦ μέ στὴν εὐαίσθητη θέση τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχου 10363
εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν γλωσσικὴ ἀποκατάστασίν του.

*

Ἐδῶ ἀποχωρίζεται ἡ ἀγάπη σοῦ καὶ Ἑλένης,
10385 ὅπου νὰ μὴ εἶχε γεννηθῆ, πολλοὶ τὸ ἐξαγοράσαν

10384 σοῦ καὶ Ἑλένης Pap., Ici deseivre vostre amor | E l'Eleine F 22810-11:
τῆς Ἑλένης ABVX

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο ἐπιβάλλει τὴ διόρθωση τῆς γραφῆς
τῆς Ἑλένης σὲ σοῦ καὶ Ἑλένης.

*

10418 Ὁ Διομήδης μετ' αὐτοὺς ἐσέβηκε εἰς τὴν χώραν

χώραν Pap., Par mi la vile o eus s'est mis F 22871: πόρταν AVX μέσην B

Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο μεταφράζει τὴ λέξη ville μὲ τὶς λέξεις πόλη ἢ χώρα.
Ἐδῶ προτίμησα νὰ διορθώσω τὸ πόρταν σὲ χώραν θεωρώντας τὸ πρῶτο φωνη-
τικὴ παραφθορὰ τοῦ δευτέρου.

*

10421 Μὲ τὸ καλόν του θέλημα ἐστράφηκεν ὀπίσω.
Διὰ καμμίαν δύναμιν ποτὲ οὐδὲν τὸν ἐστρέψαν,
ἂν ὁ λαὸς του ἐκράτει τον σιμὰ καὶ ἀπὸ τὸν γύρον.

10423 ἂν ὁ λαὸς του ἐκράτει τον Pap., Ja mais par force ne par peine | N'en fust
sevrez ne derompuz, | Se des suens fust bien parseüz F 22874-76: ἀλλ' (ἀλλὰ V) ὁ λα-
ὸς του τὸν κρατεῖ AVX

Τὸ κείμενο ὅπως παραδίδεται ἀπὸ τὰ χειρόγραφα AVX ἐκφράζει ἀκρι-
βῶς τὸ ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ: ὁ Διομήδης ὀπισθοχώρησε ὄχι γιὰτὶ ὁ λαὸς

του ἦταν γύρω του ἀλλὰ γιὰ τὸν ἀντίθετο λόγο. Ἄν ὁ λαὸς του ἦταν κοντά του, καμιὰ δύναμη δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸν στρέψει πίσω.

*

10432 Τὸ κορμὶν ἐσαβάνωσαν τοῦ πανεύμορφου Πάρι.

Ἔκεισε ἐσυνήχθησαν, τὸ κιβούριον κάμνουν.

10433 οἱ suppl. Pap. || 10434 ἐκεῖσε Pap., Tuit li poëte e li devin | I sont al mestier dire e faire F 22898-99: ἐκεῖνοι AVX ἐκεῖ γάρ Β

Στὸν στίχο 10433 τὸ ἄρθρο οἱ παραλείφθηκε ἀπὸ ἀπλογραφία. Στὸν στίχο 10434 ἡ γραφή ἐκεῖνοι τῶν AVX εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἐκεῖσε. Τὸ Β εἶναι μιὰ γραφή ποὺ πλησιάζει τὸ σωστὸ.

*

Εἰς τὸ τριζόριον Πρίαμος εἶχε λαμπρὸν κιβούριον, ὁποῦ δι' αὐτὸν ἐφύλαγεν αὐτοῦνον διὰ νὰ βάλουν.

10495 Ἄλλὰ ἀλλοῦ θέλει ταφῆ, ἂν Ἕλληνες τὸν πιάσουν.

Τόσα βατσέλιον ἀκριβὸν οὐκ ἦτον εἰς τὸν κόσμον.

10496 βατσέλιον Pap., Onc en cest siegle trespasé | Ne fu veü si chier vaissel F 23040-41: λιθάριον CV

Δὲν πρόκειται φυσικὰ γιὰ λιθάριον ἀλλὰ γιὰ ἓνα βατσέλιον, ἓνα εἶδος σαρκοφάγου ἢ φερέτρου, ποὺ ὁ Πρίαμος φύλαγε στὸ θησαυροφυλάκιό του, τὸ τριζόριον του. Ἀκόμη μιὰ φορά, τὸ γαλλικὸ κείμενο μᾶς βοηθεῖ νὰ διορθώσουμε τὸ ἑλληνικὸ κείμενο.

*

Οἱ Τρῶες πλέον τὰς πόρτας τοὺς πώποτε δὲν ἀνοίγουν.

10515 Τὰ τείχη ἦσαν δυνατά, τίποτε οὐδὲν φοβοῦνται,

κἂν χίλιους χρόνους Ἕλληνες ἄδεια εἶχαν νὰ ἔκρουαν τότε.

10516 κἂν Pap.: ἂν X ἐὰν CV || ἄδεια εἶχαν Pap.: διὰ CVX || ἔκρουαν Pap. metri gratia: ἐκρούαν X κρούαν CV

Τὸ κείμενο ποὺ παραδίδουν τὰ χφφ CVX στὸν στίχο 10516 εἶναι ἐφθαρμένο καὶ ἐπιβάλλεται νὰ διορθωθεῖ. Στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου ἔχουμε συχνὰ λάθη ποὺ προέρχονται πιθανότατα ἀπὸ πλημμελῆ ἐργασία τοῦ rubricator στὸ ἀρχέτυπο. Ἡ γραφή διὰ εὐκόλα διορθώνεται σὲ ἄδεια ὅπως καὶ στὸν στίχο 12952. Ἡ παράλειψη τοῦ εἶχαν ἐξηγεῖται ὡς ἀπλογραφία ἀνάμεσα στὸ διὰ (=ἄδεια) καὶ στὸ νᾶ.

*

10518 Ὁ Ἀγαμέμνων σύνταξες ὄρθωσε τῶν πολέμων

καὶ τοὺς ἔσωθεν ζήτησε νὰ ἐβγοῦν νὰ πολεμήσουν.

10519 τοὺς ἔσωθεν ζήτησε Pap., cf. F 23115 A ceus dedenz: πόλεμον ἐζήτησε CVX.

Ἡ λανθασμένη γραφή *πόλεμον* τῶν CVX προέρχεται ἀπὸ ἐπανάληψη τῆς λέξεως *πολέμων* (> *πόλεμον*) στὸν στίχο 10518 ἢ καὶ ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ρήματος *πολεμήσουν*. Ἡ γαλλικὴ ἔκφραση *ceus dedenz* ἀποδίδεται συχρᾶ στὸν *Πόλεμο* μὲ τὴν ἔκφραση οἱ ἔσωθεν.

*

10526 Ὅπου τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου διακυκλώνει,
Ἵκεανὸν τὸν ποταμὸν τὸν λέγει ἱστορία

10527 Ἵκεανὸν τὸν ποταμὸν Pap.: Ἵκεανὸς δ ποταμὸς C

Ἡ σύνταξη ἐπιβάλλει τὴν διόρθωση τῆς γραφῆς τοῦ C σὲ Ἵκεανὸν τὸν ποταμὸν.

*

Εἰς τέσσερα μερίδια ὁ κόσμος ὅλος ἔνι.

Ἄνατολή γὰρ λέγεται, Δύσις, Ἄρκτος καὶ πάλιν,

10530 ὡσαύτως Μεσημβρία τε ἄλλοις τρισὶν ὁμοία.

10530 ἄλλοις τρισὶν ὁμοία Pap.: τοῖς τέσσαρσιν (τέρσασιν B) ὁμοίως BC.

Ἡ γραφή τῶν χειρογράφων BC ποὺ ἀντιπροσωπεύουν μόνον τὴν δευτέρη οἰκογένεια δὲν ἱκχυνοποιεῖ, ἐφόσον τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πέντε.

*

Θάλασσες τοῖνον, ποταμούς, βασιλικὰ νησιά,
πᾶσαν δὲ γῆν βασιλική, ἔθεν καὶ ἄν ἔν' μεγάλη,
τριάκοντα δύο ἔποιικαν χρόνους ὡς νὰ τὰ γράψουν,
ὅπου κόπους ἐπάθασι μεγάλους νὰ τὰ κάμουν.

10540 Εἶπασι τριάντα θάλασσες ἠύρασιν εἰς τὸν κόσμον
καὶ οὐχὶ πλέον ἠύρασιν οὐδὲ εἶπασι πλέον.

Ἄπ' αὐτες δὲ οἱ ποταμοὶ γεννῶνται ὅπου τρέχουν.

10538 ὡς Pap.: ὡςτε B ὡςτις C || 10542 αὐτες Pap.: αὐτους C || γεννῶνται Pap.: γένονται C.

Στὸν στίχο 10538 τὸ μέτρο ἐπιβάλλει νὰ ἀντικαταστήσουμε τὸ δισύλλαβο ὡςτε ἢ ὡςτις μὲ τὸ μονοσύλλαβο ὡς.

Στὸν στίχο 10540 ἡ γραφή αὐτους τοῦ C πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ τὴν διόρθωση αὐτες ποὺ παραπέμπει στὴν λέξη *θάλασσες*.

Στὸν στίχο 10542 ἡ λανθασμένη (βαρβαρισμὸς) γραφή γέγονται εὐκόλα διορθώνεται στὸ ὁμόηχο γεννῶνται.

*

Εἰς τὰ τρία μερίδια ὅπου ὄπισθεν σᾶς εἶπα,

10555 Ἄνατολή καὶ Ἄρκτος δὲ μετὰ τῆς Ἑσπερίας,

ἑκατὸν εἴκοσι ἕξ ἡύρασι γενεὰς ἀππλικεμένας.

Στὸ μέρος τὸ μεσημβρινόν, εἰς τὸ ἡμισὸν ἡμέρας,
οὐκ ἤμπορέσασι ποσῶς διὰ τὰ ὑπᾶν τὰ μάθουσι
διὰ τὴν ζέσταν τὴν φρικτὴν τὴν ἔχει ἡ γῆς ἐκεῖνη

10560 καὶ τὴν ἔρημον τὴν πολλήν, <τὰ> ὀφίδια καὶ σφαλάγγους
καὶ τὰ σκουλήκια τὰ πολλὰ τὰ ἔχει ἡ γῆ ἐκεῖνη.

10555 'Εσπερίας Pap., cf. 10557 et F 23178 d'Occident: Μεσημβρίας A || 10557
Στὸ Pap.: τὸ A || 10560 τὰ suppl. Pap.

Στὸν στίχο 10555 εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ γραφή *Μεσημβρίας* τοῦ χειρογράφου A εἶναι λαθασμένη. Ἡ διόρθωση εἶναι εὐκόλη μὲ τὸ σχεδὸν ὁμόηχο 'Εσπερίας πὸν προτείνω.

Στοὺς στίχους 10557 καὶ 10560 ἡ διόρθωση Στὸ ἀντὶ γιὰ τὴν γραφὴ τὸ καὶ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου τὰ εἶναι ἀπλὲς καὶ ἐπιβεβλημένες.

*

'Εδῶ λαχαίνει φρόνησις, τὸ ποῖος νὰ ἤμπορέση

10575 νὰ εἴπη αὐτὰς <τὸ> πῶς εἶναι καὶ τί ἔχουσι πάλιν.

<'Η> Ἄνατολὴ δέ, λέγω σας, ἑννέα νησιά ἔχει:

νῆσος ἡ πλέον μακρύτερη λέγεται Ἰποπόδης,

Ταβροβάνα ἡ δεύτερη, τρίτη Σιλοφαντῖνα·

πολλὲς σπίθες ἰατρικὲς εὐρίσκονται ἐκεῖσε.

10580 Ἡ τέταρτη Θεροῦξ ἐστίν, Κύπρος ἡ πέμπτη καὶ αἱ ἄλλαι

'Ρόδος καὶ ἡ Κυθούρια, Κρήτη καὶ Καρφαντῖνα.

10575 αὐτὰς τὸ πῶς Pap.: πῶς αὐτὰς AB || 10576 Ἡ suppl. Pap. || 10577 Ἰποπόδης Pap., Iproodès F 23233: ὑποπόδι B ὑποπόδ A || 10579 σπίθες Pap.: σπίδας A σπάθες B || 10580 καὶ αἱ ἄλλαι Pap.: πάλιν A πάλε B

Στὸν στίχο 10575 ἡ διόρθωση πὸν προτείνω ἀποσκοπεῖ στὴν μετρικὴ ἀποκατάστασή του.

Στὸν στίχο 10576 τὸ ἄρθρο Ἡ ἐξέπεσε στὴν ιδιαίτερα εὐαίσθητη θέση πὸν εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου.

Ἡ διόρθωση Ἰποπόδης στὸν στίχο 10577 στηρίζεται στὸ γαλλικὸ πρότυπο.

Στὸν στίχο 10579 οἱ γραφὲς σπίδας καὶ σπάθες εἶναι προφανῶς παραφθορὲς τῆς σωστῆς γραφῆς σπίθες (βότανια), ἀπὸ τὸ γαλλικὸ *especies* F 23238.

Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ πάλιν, ἀπλοῦ παραγεμίσματος, ἀπὸ τὸ καὶ αἱ ἄλλαι πὸν προτείνω στὸν στίχο 10580 γίνεται γιὰ νὰ ἐξομαλυνθεῖ γλωσσικὰ τὸ κείμενο, ἐφόσον καθένα ἀπὸ τὰ πέντε πρῶτα νησιά συνοδεύεται ἀπὸ κάποιον ἀριθμητικὸ, ἐνῶ τὰ τέσσερα τελευταῖα δίνονται σὲ ἕνα στίχο κάπως ξεκάρφωτα.

*

Ποῖος θέλει διὰ νὰ εἰπῆ τὴν γῆν <ῆν> διακυκλώνουν
10595 καὶ πάντα τὰ βασίλεια, ἅτινα τοῦτοι βρέχουν;

10594 Ποῖος Pap.: ὅπου A || ἦν suppl. Pap. || 10595 βρέχουν Pap.: τρέχουν A

Στὸν στίχο 10594 ἀντικατέστησα τὸ ὅπου μὲ τὸ ποῖος πού εἶναι σωστότερο ἀπὸ γλωσσικὴ ἀποψη, καὶ πρόσθεσα τὸ ἦν πού προφανῶς εἶχε ἐκπέσει ἀπὸ ἀπλογραφία.

Στὸν στίχο 10595 ἀντικατέστησα τὸ ἀσφαλῶς λανθασμένο τρέχουν (οἱ ποταμοὶ δὲν τρέχουν τὰ βασίλεια καὶ τὴν γῆ) ἀπὸ τὸ σχεδὸν ὁμόηχο βρέχουν.

*

10610 Καὶ πλάι εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῆς γῆς ἐκείνης
ἔναι νῆσος πολλὰ μακρῆ, τὸ πλάτος ἔχει μόνον
ἑκατὸν ὀγδοήκοντα μίλια σύμμετρα ὄντα.

10610 πλάι Pap., delez la terre près assez F 23311: πάλιν ABX || 10611 νῆσος... μακρῆ Pap., un isle qui bien est lez F 23312: νῆσος ... μικρῆ ACX νησίν ... μικρὸν B || 10612 σύμμετρα ὄντα Pap.: συμμετροῦνται ABCX

Στὸν στίχο 10610 ἡ γραφὴ πάλιν τῶν ABX εἶναι ἀσφαλῶς παραφθορὰ τοῦ πλάι, ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ σύγκριση μὲ τὴ λέξη delez τοῦ γαλλικοῦ προτύπου, ὅπως καὶ ἡ γραφὴ μικρῆ εἶναι παραφθορὰ τοῦ μακρῆ πού ἀποδίδει τὴν γαλλικὴ λέξη lez.

Στὸν στίχο 10612 τὸ ρῆμα συμμετροῦνται εἶναι ἀσύντακτο. Ἡ διόρθωση τῆς γραφῆς σὲ συμμετροῦντα εἶναι οἰκονομικὴ, ἀλλὰ θὰ περίμενε κανεὶς τὸν τύπο συμμετρούμενα. Ἡ μόνη λύση εἶναι λοιπὸν νὰ θεωρήσουμε τὴν γραφὴν συμμετροῦνται παραφθορὰ τοῦ σύμμετρα ὄντα.

*

10625 Ἐκεῖσε ἐγγαστρώνονται, <καὶ> ὅσες ἐγγαστρωθοῦσι,
ἐκεῖ εἰς τὴν χώραν τοὺς γεννοῦν, καὶ ὅσα ἄρρενα γεννήσουν,
ὅταν γεννοῦν χρονιάρικα, ταῦτα ἐκεῖ τὰ στέλλουν,
καὶ οἱ πατέρες παίρνουσι καὶ ἀναθρέφουσί τα.

10625 καὶ suppl. Pap. || 10626 ἐκεῖ Pap.: καὶ ABCX || 10628 καὶ οἱ πατέρες Pap.: καὶ οἱ γονεῖς ACX ἐκεῖνοι τὰ B

Στὸν στίχο 10625 τὸ καὶ παραλείφθηκε ἀπὸ ἀπλογραφία λόγῳ τῆς τελικῆς συλλαβῆς τοῦ ἐγγαστρώνονται.

Στὸν στίχο 10626 θεωρῶ ὅτι ἡ γραφὴ καὶ εἶναι παραφθορὰ τοῦ ἐκεῖ, δηλαδὴ εἰς τὴν χώραν τοὺς.

Στὸν στίχο 10628 ἡ γραφὴ γονεῖς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σωστή, ἀφοῦ αὐτοὶ πού ἀνατρέφουν τὰ ἀρσενικὰ παιδιὰ εἶναι οἱ πατέρες.

*

- 10735 Καὶ τότε ἡ πανεύγενη ἤλθε Πενταχιλία.
 Τριγύρου τὰ κοράσια ὄλες φωνές ἐβάλαν.
 Τοῦτο δὲ λέγει Δάριος ὅπου ἤκουε τὰς φωνάς τους,
 ὅτι ἀποκάτω τοῦ οὐρανοῦ ὄργανον οὐδὲν ἔναι
 τόσα ἐνήδονον φωνῆν νὰ ἔχη καὶ γλυκεῖαν,
 10740 νὰ μὴ ὁμοιάζη, ἤξευρε, κλαυθμὸς ὡς πρὸς ἐκεῖνας.

10740 ὡς πρὸς Pap., avers lors criz F 25601: ὡσπερ CV πρὸς AX

Τὰ χειρόγραφα τῆς κάθε μίας ἀπὸ τις δύο οἰκογένειες ἔχουν διατηρήσει ἔχνη τῆς σωστῆς γραφῆς πού ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἡ γραφή ὡς πρὸς. Ἐτσι τὰ CV διετήρησαν τὸ ὡς καὶ τὰ AX τὸ πρὸς.

*

- 10745 Θαῦμα μέγανον ἔκαμνε τότε ἡ Πενταχιλία.
 κανέναν οὐδὲν ἔφθανε νὰ μηδὲν τὸν διχάση.
 Μὰ τὸν λαὸν τῆς Ἑλληνες κακὰ τῆς τὸν ὀρμώνουν

10747 Μὰ Pap., Mais F 23623: καὶ ABCVX

Τὸ νόημα τοῦ στίχου 10747 δὲν εἶναι ἀθροιστικὸ μὲ τὰ προηγούμενα ἀλλὰ ἀντιθετικὸ: ἡ Πενταχιλία (=Πενθεσίλεια) ἔκανε θαύματα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ οἱ Ἑλληνες κατατρόπωσαν τοὺς δικούς της.

*

- 10762 Καὶ ἀπ' αὐτοῦ σύρνει τὸ σπαθὶν καὶ εἰς τὰ κοράσια ἐσέβην.

σύρνει Pap.: χύνει BCV

Ἡ γραφή χύνει τῶν BCV εἶναι βέβαιη παραφθορὰ τοῦ σύρνει. Ἡ ἔκφραση σύρνει τὸ σπαθὶν ἀπαντᾷ καὶ ἄλλες φορὲς στὸν Πόλεμο.

*

- Ἐδειξέ τους ἡ θαυμαστὴ τὸν πόνον ὅπου εἶχεν
 10782 <δι> ὄνπερ ἠγάπησε πολλά, τὸν Ἐκτορα τὸν νέον

10782 δι' suppl. Pap.

Ἡ πρόθεση διὰ εἶναι ἀπαραίτητη στὸ νόημα καὶ πρέπει νὰ ἀποκατασταθεῖ στὴν εὐαίσθητη θέση τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχου ἀπὸ ὅπου ἐξέπεσε.

*

- 10835 Ἦσαν πολλὰ χαιράμενοι ὅσον τινὰς οὐκ εἶδεν·
 ἀντίστρεμμαν, ἀνταμοιβὴν καλὴν ἐκ τὸν πατέρα
 ἔχουσι, ὅταν εἶδασιν τὸν υἱὸν Ἀχιλλέως.

...

Τὸν Πύρρον τὸν πανεύμορφον, τὸν βριαρόχειρ γίγαν,

10843 μετὰ χαρᾶς, μετὰ τιμῆς πάντες περιλαμβάνουν.

10836 καλὴν Pap., Del pere ont bon restorment F 23804: καλὸν ACX || 10843 περιλαμβάνουν Pap., cf. 10833 "Ολοὶ τὸν ἐπερίλαβαν: παραλαμβάνουν ACVX

Καὶ στίς δύο περιπτώσεις οἱ διορθώσεις εἶναι ἀπλούστατες καὶ στηρίζονται ἢ πρώτη στὴν σύγκριση μὲ τὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ κείμενο, ἢ δεύτερη σὲ παράλληλο στίχο τοῦ *Πολέμου*.

*

Εἰς τὸ φουσσᾶτον τὸ λαμπρὸν τὸν κάμνονον καβαλλάρην·
 10845 <μὲ> τοῦ πατρός του τὰ ἄρματα, μετ' αὐτὰ τὸν ἐστέψαν.
 Αἶας ὁ Τελαμώνιος μετὰ πολλῶν δακρῶν
 τὸ σπαθὴν τὸν ἐδιάζωσεν εἰς τέτοιαν συμφωνίαν,
 ὅτι διὰ τὸν πατέρα του ἐκδίκησιν νὰ ἐπάρῃ,
 10849 καὶ μὴ ἐρώτα δι' αὐτὸν ἂν καλὰ τὸ ἐποίκων.

10845 με suppl. Pap. || 10849 μὴ ἐρώτα δι' αὐτὸν ἂν Pap., Ja demander ne nos estuet | S'il festiverent F 23816-17: δι' αὐτὸν (- τὸ Α) μὴ ἐρωτᾷ ὅτι ACVX || ἐποίκων Pap.: ἐποίησε ACVX

Στὸν στίχο 10845 ἡ πρόθεση *μέ*, ποὺ ἐπαναλαμβάνεται στὸ β' ἡμιστίχο, ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν εὐαίσθητη θέση τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχου.

Στὸν στίχο 10849 οἱ δύο διορθώσεις ποὺ προτείνω δίνουν ἓνα κείμενο γλωσσικὰ καὶ συντακτικὰ σωστὸ καὶ σύμφωνο μὲ τὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ κείμενο.

*

10861 Ἐμπρός τοῦ διαφάσματος ὅλοι οἰκονομοῦνται.

διαφάσματος Pap., cf. 12174 πρότερον τῆς φάσεως: διαφάσματος ABCX

*

Τῆς πόλης ὅλης ἔτρεμαν γυναῖκες καὶ παιδία,
 ὅτι ἡ ζημία <τους> πάντοτε καθ' ἡμέραν αὐξάνει.
 10870 Ὁ Πύρρος ὁ παμφρόνιμος, εὐγενικός, ἀνδρεῖος,
 εἰς τὸν πόλεμον ἔφθασε μετὰ τῶν Μυρμιδόνων,
 ἄρματωμένος εἰς φαριν σπανιόλικον, ὠραῖον,
 τὸ πλεόν εὐμορφότερον καὶ κάλλιον ὃ νὰ ἤμπόρει,
 ὅπου καὶ νὰ ἐγύρευεν, εἰς συναριδα νὰ εἶχε
 10875 βασιλέως εὐγενικοῦ υἱὸς ἐξηρημένος.

10869 τους suppl. Pap., Quar chascun jor creist lor damages F 23883 || 10872 σπανιόλικον Pap.: σπανιώτικον ABCX || 10873 κάλλιον ὃ Pap.: κάλλιστον ACX || 10874 νὰ ἐγύρευεν, εἰς συναριδα νὰ εἶχε Pap., Tot le plus bel e le meilleur | Qu'onc eüst fiz d' empereor F 23887-88: νὰ ἐποίησε τὴν ὠραν δὲ ἐκείνην ACX

Στὸν στίχο 10869 ἡ προσθήκη τοῦ τους φαίνεται ἀπαραίτητη.

Στὸν στίχο 10872 ὁ τύπος σπανιώτικον φαίνεται λαθασμένος καὶ πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ σπανιόλικον.

Στὸν στίχο 10873 ἡ γλωσσικὴ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ἐπιβάλλει τὴν διόρθωση τοῦ ὑπερθετικῶ κἀλλιστον ποὺ ξενίζει μετὰ ἀπὸ τὸ συγκριτικὸ εὐμορφότερον, σὲ κἀλλιον ὅ, πρᾶγμα ποὺ ἐξασφαλίζει καὶ τὸ ἀπαραίτητο συνδετικὸ μόριο, τὴν ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, ποὺ θὰ εἰσαγάγει τὸ ρῆμα νὰ ἠμπόρει.

Στὸν στίχο 10874 ἡ γραφὴ ὄπου καὶ νὰ ἐποίησεν δὲ φαίνεται νὰ σημαίνει τίποτα. Μὲ τὰ σπάνια ἀντικείμενα, ποὺ ἔχουν ἀπίστευτὴ ὁμορφιὰ ἢ ἀξία, συνδέεται συχνὰ ἡ ἔννοια τῆς μάταιης ἀναζήτησης. Διορθώνεται λοιπὸν εὐκόλα τὸ ρῆμα ἐποίησεν σὲ ἐγύρευσεν, ἔτσι ποὺ ἡ ἔκφραση ὄπου καὶ νὰ ἐγύρευσεν ἀντιστοιχεῖ κατὰ κάποιον τρόπο πρὸς τὸ γαλλικὸ ἐπίρρημα onc. Ἡ γραφὴ τὴν ὦραν δὲ ἐκείνην εἶναι μὲ τὴν σειρά τῆς ἀκατανόητη μέσα στὰ συμφραζόμενα τοῦ χωρίου. Τὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ κείμενο μιλάει ἀπλῶς γιὰ τὴν κτήση ἐνὸς τέτοιου ἄλογου ἀπὸ τὸν γιὸ τοῦ αὐτοκράτορα. Ἡ μόνη λύση ποὺ μπόρεσα νὰ βρῶ εἶναι νὰ προσθέσω κάτι στὸ γαλλικὸ πρότυπο διορθώνοντας τὴν ἀκατανόητη αὐτῆ γραφῆ σὲ εἰς συναοίδα νὰ εἶχε ποὺ παλαιογραφικὰ ἐξηγεῖται ἵκα οποιητικὰ καὶ ἐξασφαλίζει ἓνα ρῆμα ποὺ χρειάζεται μετὰ τὸ νὰ ἠμπόρει. Ἐπιπλέον τὸ ρῆμα αὐτὸ νὰ εἶχε ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ γαλλικὸ ρῆμα eüst.

*

10885 Ὁ λαὸς του ὁ πανέμοστος ὁ ἴδιος τὸν δασκαλεύει.

Ἐμπροσθεν πάντων ὤδευεν ὡς λέων χολιασμένος.

Οὗτος καὶ ὁ Πολυδαμᾶς ἐδῶκαν κονταρέας·

καλὰ ὁ Πύρρος τὸν ἔδωκε, περνᾷ του τὸ σκουτάριν

καὶ εἰς τὸ χοντρὸν τοῦ στήθους του ἐτρίβη τὸ κοντάριν.

10885 τὸν δασκαλεύει Pap., Bien l'endotrinent e enseignent F 23901: τοῦ ἠκολούθει (ἀκ- C) ACX || 10888 καλὰ Pap.: ἀλλὰ C ἀλλ' AX om. B || 10889 στήθους Pap.: στήθου AX

Στὸν στίχο 10885 ἡ ἔκφραση τοῦ ἠκολούθει δὲν ἀντιστοιχεῖ καθόλου στὸ γαλλικὸ κείμενο ὄπου μὲ ἔμφραση καὶ μὲ δύο ρήματα δηλώνεται ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ νεαροῦ Πύρρου φροντίζουν γιὰ τὴν πολεμικὴ του ἐκπαίδευση. Ἐτσι ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ἄχρωμου ἠκολούθει ἀπὸ τὸ παλαιογραφικὰ ἔχι καὶ πολὺ μακρινὸ δασκαλεύει μοῦ φαίνεται σωστή.

Στὸν στίχο 10888 ἡ γραφὴ ἀλλὰ τῶν ACX δὲν φαίνεται σωστή, γιατί οὐσιαστικὰ δὲν ὑπάρχει καμιά ἀντίθεση. Ἀντίθετα στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου παρατηρεῖται συχνὰ τὸ φαινόμενο τὸ ἀλλὰ νὰ εἶναι παραφθορὰ τοῦ καλὰ.

*

Οἱ Μυρμιδόνες ἤσασιν εἰς ροβόλεμαν μέγαν

διὰ τὸν νέον αὐθέντην τους, ὄπου ἐβλεπαν τί κάμνει.

Οὐκ ἔχουν ὄρεξιν ποσῶς διὰ νὰ τοῦ ἀφαλλίσουν,
 10910 ὡσότου τρεῖς καὶ τέσσαρες εὐρίσκονται καὶ μόνον.
 Ζημίαν μεγάλην ἔκαμεν ὁ υἱὸς Ἀχιλλέως·
 τὸν Φιλεμένην ἤθελε νὰ τὸν κατακρατήσῃ,
 καὶ ὁ λαὸς του ἤθελε διὰ νὰ τὸν ἐγλυτώσουν.
 Κᾶν θέλουν κᾶν οὐ θέλουσι, Μυρμιδόνες τὸν ἔχουν.

10909 τοῦ Pap., Ne li ont talent de faillir F 23944: τοὺς AC || 10914 Κᾶν Pap.:
 καὶ AC ἐάν οὐ B

Στὸν στίχο 10909 εἶναι προφανὲς ὅτι πρέπει νὰ γράψουμε τοῦ ἀντὶ τοὺς.
 Στὸν στίχο 10914 τὸ κᾶν στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου εἶχε παραφθαρεῖ σὲ καί.

*

11147 Δέκα χιλιάδες ἔχασαν στρατιώτας ἐκλεγεμένους
 ἐκλεγεμένους Pap. metri gratia: ἐκλεγεμένους ABC

*

«Πρᾶγμα ἄσχημον ἤθελεν εἶσθαι καὶ ὕβρις, λέγω,
 γυναικίκα νὰ εἶχε κολασμὸν ἀντὶ τιμὴν μεγίστην».
 11155 Ἄλλὰ τοῦ Ἄργους βασιλεὺς οὐ θέλει Διομήδης,
 ἄλλα τοὺς λέγει, πείθει τοὺς πάντας νὰ τὸν ἀκούσουν,
 τὸ κορμὶν διὰ νὰ ρίψουσιν, οἱ κύνες νὰ τὸ φάγουν,
 ἢ μέσα εἰς τινὰ ποταμὸν ἀπέσω νὰ τὸ ρίψουν.
 Καὶ οὕτως τὸ ἐποίησιν, εἰς ποταμὸν τὸ ρίπτουν.

11154 κολασμὸν Pap., Dolor sereit e retraçon, | Se s'ame aveit dampnacion F
 24449-50: πειρασμὸν AC || ἀντὶ Pap.: ἄλλὰ AC || 11156 ἄλλα Pap.: ἄλλὰ AB ὅλα C ||
 τοὺς λέγει Pap.: τί λέγει AC λέγει καὶ B || 11158 ἢ Pap., O en un des flueves getee F
 24455: καὶ AC om. B || τινὰ ποταμὸν Pap. cf. 11625 ἐκβάλαν ἐκ τὸν ποταμὸν ὅπου τὴν
 εἶχαν ρίψει: τοὺς ποταμοὺς ABC

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ κείμενο καὶ γενικότερα τὸ νόημα ἐπιβάλλουν
 νὰ κάνουμε ὅλες τὶς προτεινόμενες διορθώσεις.

*

11175 Αὐτὴν τὴν βουλὴν πήρασιν, ἐγλήγορα τὸ κάμουν,
 εἰς τὸν Πρίαμον παρευθὺς τοῦτοι καταλαμβάνουν.
 Εἶπαν τον: «Ἐπαρε βουλὴν τὸ πῶς καὶ τί νὰ ποιήσῃς
 καὶ πῶς νὰ ἐγλύσῃς τὸ κακὸν ἐρριζικὸν ὅπου ἤλθεν».
 Οἱ θεοὶ τοῦ τὸ ἐδείξασιν, ἐβλέπουν το πλατεῖα

11177 Εἶπαν...Ἐπαρε...ποιήσῃς...ἐγλύσῃς Pap., cf. F 24483-84 Diënt al rei «dès
 or les creie, | Prenge conseil e si porveie | Coment des males aventures | ... | Traira
 a chief, qu'en voudra faire: Ηῦραν (εὔραν B)...ἔπαρνε...ποιήσῃ (ποιίσουν B κάμουν C)
 ...ἐγλύσῃ (γλύσουν B) ABC || 11179 ἐβλέπουν Pap., Tuit conoissent e veient bien F
 24489: ἐβλέπει ABC

Σύμφωνα με τὸ γαλλικὸ πρότυπο, οἱ ἄρχοντες τῶν Τρώων εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ προτρέπουν τὸν Πρίαμο νὰ πάσῃ βουλήν καὶ αὐτοὶ εἶναι ποὺ ἐβλέπουν πλατεῖα ἔτι οἱ θεοὶ δὲν θέλουν τὸ καλὸ του.

*

ἽΟ Πρίαμος ἀπεκρίθηκε: «Τὴν βουλήν σας ἀπάσαν

11190 οὐκ ἀντιλέγω, ἀλλ' ἂν εὐρῶ καλήν, καὶ νὰ τὴν κάμω».

11190 ἀλλ' ἂν εὐρῶ καλήν Pap., S'est bien a faire, sil ferons F 24514: ἀλλὰ θαρρῶ καλὰ ABC

Ἐν καὶ τὸ κείμενο ποὺ δίνουν τὰ χειρόγραφα ABC φαίνεται σωστό, ἡ σύγκριση μετὰ τὸ γαλλικὸ πρότυπο δείχνει πῶς πρέπει νὰ διορθωθεῖ. Ἡ διόρθωσις ποὺ προτείνω εἶναι παλαιογραφικὰ ἀπλή.

*

11212 Ἐχουν γὰρ Ἀγαμέμνονα μετὰ τοῦ Μενελάου

...

11215 τὸν Νέστορα τὸν φρόνιμον, Πύρρον ἀνδρειωμένον,
τὸν θαυμαστὸν πολεμιστὴν ὅπου οὐ μεῖον ἀξιάζει
ἐκ τὸν πατὴρ του τὸν λαμπρόν, Ἀχιλλέαν τὸν μέγαν

11216 οὐ μεῖον Pap., Qui moult poi vaut meins de son pere F 24552: πολλὰ ABC
|| 11217 πατὴρ Pap. metri gratia: πατέρα C

Διόρθωσα τὴ γραφὴ πολλὰ τῶν ABC σὲ οὐ μεῖον σύμφωνα μετὰ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Τὸ νόημα τῶν στίχων 11215-17 εἶναι μιὰ σύγκριση τοῦ Πύρρου μετὰ τὸν πατέρα του, χρειάζεται λοιπὸν ἓνα ἐπίθετο ἢ ἐπίρρημα στὸν συγκριτικὸ βαθμὸ.

*

11220 Ὅρεξιν οὐδὲν ἔχουσιν ἐδῶθεν νὰ διαβοῦσιν,
ὥσὸτι μετὰ δυναστείας νὰ ἐπάρῃσι τὴν πόλιν
καὶ κρίσιν πάλιν ἀπ' ἐμᾶς νὰ κάμωσιν ἐκεῖνοι.
Δι' αὐτὸ ἔν' καλὸν νὰ ἐτήρησες τὸ πῶς διὰ νὰ σωθοῦμεν.
Τοῦτα γὰρ ὄλα τὰ κακὰ μᾶς ἤλθαν εἰς τὴν Τροίαν

11225 διὰ τὴν ἀρπαξίν, φημί, τῆς κυρᾶς τῆς Ἐλένης.

11221 ὥσὸτι Pap.: ὥσὸτε B ἔτι AC || 11223 ἔν' Pap.: 'ν' C ἔναι A || 11224 κακὰ Pap., Tot cest damage e ceste peine | Nos est venu par dame Heleine F 24565-66: καλὰ ABC || 11225 κυρᾶς Pap., cf. 11653 τῆς κυρα Ἐλένης: κόρης ABC

*

«Φεῦ», ἔφη, «τῆς ἀφροντισίας τῆς μεγάλης ἀπάρτι

11237 <ποῦ> ἔχει κύρης μου ἀπ' ἐσὲν καὶ ἀπὸ τὴν φρόνησίν σου.

...

11240 Εὐμορφὴν τὴν διάλεξιν μᾶς ἔποικας, ἐβλέπω,

ἀλλ' οὐδὲν σὲ πιστεύουσιν ἐξ ἑ,τι καὶ ἂν λέγῃς.
 Ἐμπρὸς θέλουσι συντριφθῆ δεκάχιλα σκουτάρια,
 παρὰ νὰ ἔχῃ πιστευθῆ ὁ λόγος ὅπου εἶπες.

11237 ποὺ suppl. Pap. || 11240 διάλεξιν Pap., sermon F 24588: διάταξιν AC ||
 11241 πιστεύουσιν Pap., Mais vos n'en sereiz ja creü F 24589: πιστεύουσιν ABC ||
 11242 δεκάχιλα σκουτάρια Pap., Ainz en seront dis mife escu | Percié e frait e desbo-
 clé F 24590-91: δέκα (om. B) χιλιάδες κοντάρια (δόρια C) ABC || 11243 πιστευθῆ Pap.,
 Que cist plaiz seit acreanté F 24592: ἀκουσθῆ (-στῆ B -στῆν C) ABC

“Ὅλες οἱ διορθώσεις στηρίζονται στὴν σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Ἄλλους πολλοὺς χωριάτικους λόγους ἀλαζονείας
 εἶπεν ἐκεῖ Ἀμφίμακος ὅπου πολλὰ ἐβιάσθη
 νὰ τὸν σιγήσῃ Αἰνεάς: διατάσσει τον καὶ λέγει
 ἔτι «πόλεμος ἀπ' ἐμᾶς οὐ γίνεται, τὸ ἤξεύρουν·

11255 τὴν πόρταν οὐδὲν ἔχομεν δύναμιν νὰ ἐβγοῦμεν·

ἄλλον οὐκ ἔναι τίποτε, μόνον νὰ γένη ἀγάπη».

Ταῦτα τότε ἀπεκριθῆκεν ὁ Πρίαμος καὶ λέγει·

χολιαστικὰ ἀπεκριθῆκε τῶν δύο καλῶν στρατιωτῶν:

«Ἄρχοντες», λέγει, «πῶς οὐ μὴ ξένοι εἴσθε καὶ ἀρνητάδες,

11260 ὅταν μὲ συμβουλευέτε τέτοιον πρᾶγμα νὰ ποίσω;»

11252 Ἀμφίμακος Pap.: Ἀμφίμακος B Ἀμφίμακος C Ἀμφίμακος A || 11253 νὰ τὸν
 σιγήσῃ Αἰνεάς Pap. metri gratia: Αἰνεάς (ὁ Αἰν- C) νὰ τὸν σιγήσῃ AC || 11254 τὸ ἤξεύ-
 ρουν Pap., Iceste chose sevent bien F 24612: ἤξευρέ (ἔξ- C) το ABC || 11256 νὰ γένη
 ἀγάπη Pap.: ἀγάπη (ἡ ἀγ- C) διὰ νὰ γένη AC || 11257 Ταῦτα τότε Pap., Adonc F 24218:
 ταῦτα τὸν AC εὐθὺς γὰρ B || 11259 πῶς οὐ μὴ ξένοι εἴσθε Pap. metri gratia: πῶς οὐ μὴ
 εἴσθε ξένοι A μήποτε ἔστε ξένοι C βλέπω σας ξένους B

Οἱ διορθώσεις ποὺ προτείνω βασιζονται εἴτε στὴν σύγκριση μὲ τὸ γαλλι-
 κὸ πρότυπο εἴτε σὲ μετρικοὺς λόγους.

*

11265 Ὁ Ἀνθενώρ, ὅταν αὐτὸς ἐστράφη ἐκ τὴν Ἑλλάδα,

...

αὐτὸς μὲ ἐσυμβουλευσε το, τὸν Πάριν διὰ νὰ στείλω

νὰ ποιήσῃ τὸ ἐπιζήμιον ὃ ἔποικεν Ἑλλήνων.

Καὶ ἂν οὐδὲν μὲ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, διδάξει καὶ διορθώσει,

11270 ποτὲ μου οὐδὲν <νὰ> τὸ ἔκαμνα ἄνευθεν τῆς βουλῆς του.

Ἦκουσά το <ν> καὶ ἐποῖκα το καὶ ἐδὰ εἶμαι νικημένος.

...

11275 Καὶ ἐσύ, κύρης μου Αἰνεᾶ, οὐδὲν σὲ ἐνθυμᾶται

ὅτι τὸν Πάριν ἔκαμες νὰ ἐπάρῃ τὴν Ἑλένην;

11267 ἐσυμβουλευσε το Pap., Il me loa F 24632: ἐσυμβουλεύσατο C ἐσυμβουλεύετο
A ἐσυμβούλεψε B || 11270 νά suppl. Pap. || 11271 τον Pap., Par lui le fis: or sui ven-
cuz F 24639: το AC || 11276 ὅτι Pap., Que fustes a Heleine prendre F 24647: ὅταν ABC

*

καὶ ἐδὰ θέλεις συμβίβασιν νά ποίσω μετ' ἐκείνους
11280 ὁποῦ τοὺς κάλλιστους υἱοὺς τοὺς εἶχα μοῦ ἐσκοτῶσαν;

11280 εἶχα μοῦ Pap., E qui mes bons fiz m'ont toleiz F 24655: εἶχαμεν AB εἶχα C

*

11290 Τὰ δάκρυά του ἐκατέβαιναν μέσα ἐκ τὸ πρόσωπόν του·
φοβᾶται τοὺς κατὰ πολλὰ καὶ δίκαιον τὸ ἔχει.
Εἰς τσάμπραν μίαν εὐγενικὴν ἔκραξε τὸν υἱόν του,
τὸν μικρότερον, λέγω σας, ταῦτα τὸν συντυχαίνει,
πῶς τὸν φόβον καὶ τὴν δειλίαν ἔχει ἀπ' αὐτοὺς μεγάλην,

11295 μὴ τὸν δημηγερτεύσουσιν, ὅτι πολλὰ μεγάλοι
καὶ ἀπὸ καλὴν συγγένειαν ἦσαν εἰς τὴν πόλιν·
ἀπὸ τοὺς πλέον καλλιώτερος ἦσαν συγγενεμένοι:
«Ἄν οὐ τοὺς χαμηλώσωμεν, ἤμποροῦν μετ' ἀδείας
νά μᾶς δημηγερτεύσουσιν, ὅλοι μας νά χαθοῦμεν.

11300 Διὰ τοῦτο στέργω, θέλω το, νά <τοὺς> κόψουν τίς κάρες·
ἀλήθεια πολλὰ ἔναι βαρὺ νά γίνεται τὸ πρᾶγμα,
ἀλλ' ἐκ τὰ δύο τὰ κακὰ ἐκλέξαι <χρὴ> τὸ κάλλιον.

11291 τοὺς Pap., Ceus crient e dote, e si a dreit F 24671: το AC || 11296 καλὴν
Pap., Fort sont e bien emparenté F 24683: πολλὴν AC || 11297 καλλιώτερος Pap.,
Trestot le mieuz de la cité F 24684: καλλιώτεροι C μεγαλιώτερος A || 11298 οὐ τοὺς
Pap., s'il ne sont devanci F 24687: οὕτως AC || 11300 νά τοὺς κόψουν τίς κάρες (νεί
νά τοὺς κοποῦν αἱ κάρες) Pap., Jo lo qu'om lor trenche le chief F 24689: διὰ νά λείψουν
αἱ κάρες A νά κόψουν τὰς κεφαλὰς τοὺς B || 11302 ἐκλέξει χρὴ τὸ κάλλιον Pap., deit om
eslire | Queus est li mieudre e queus li pire F 24691-92: ἐκλεγε τὸ κάλλιον A

“Ὅλες οἱ διορθώσεις ποὺ προτείνω στηρίζονται στὴν σύγκριση μὲ τὸ γαλ-
λικὸ πρότυπο.

*

Σκόπα νά εἶσαι ἀπόκοτος, καλός, ἀνδρειωμένος,
καὶ κρύβε τὴν ὑπόθεσιν ἀπέσω εἰς τὴν καρδίαν σου,
τίποτε μὴ νοήσωσιν, ἄς ἔνι φυλαμένη.

11310 Νά τοὺς μηνύσω, γνῶριζε, τὴν αὔριον ἐσπέρα·,
βουλὴν διὰ νά ἐπάρωμεν ἀκριβὴν, φυλαμένην,
ἀπόκρισιν, θυσιάσματα νά ποίσωμεν μέγала.

11309 φυλαμένη Pap., E seit celee ceste ovraigne F 24701: φυλαμένοι AC || 11310
μηνύσω Pap., seront mandé F 24703 (cf. 11341 μηνύση ~ mandast F 24753; 11360
ἐμήνυσεν ~ furent mandé F 24776): πιάσω ABC || 11312 ἀπόκρισιν, θυσιάσματα νά

ποιώμεν μεγάλα Pap., E por faire uns devinemenz | E un granz sacrefiemenz F
24707-8: ἀπόκρισις (ἀπόκρισες A) και πράγματα μεγάλα διά τήν χώραν AC

*

Τίποτε οὐδὲν ἀντιλογῶ, δέσποτα αὐτοκράτορ,
11323 ἀλλὰ και χρήσιμη <ή> βουλή και ὠφελητική μας
ἐνι, και ἄς τήν ποιώμεν δίχως ἀντιλογίας.

11323 ή suppl. Pap.

*

11330 Πολυδαμᾶς και Ἄγγισος και κόντος τοῦ Δελέου
και ὁ φρόνιμος Ἀγκαλεγῶν εὐθύς βουλήν ἐπήραν
τὸ πῶς νὰ ἐγλυτώσουσιν ἐκ τοῦ θανάτου ἐκείνου.

...

11337 Νὰ συντύχουν ὠμόσασι τῶν Ἑλλήνων τὸ πρᾶγμα.

...

11348 ἄλλον οὐκ ἔχει νὰ ὑπᾶ, ἄνευ ἡμᾶς νὰ στείλῃ.

11331 εὐθύς Pap., hastivement F 24735: ὅλοι AC || 11332 ἐκ τοῦ θανάτου ἐκείνου
Pap. metri gratia: ἐκ τὸν θάνατον ἐκείνον A || 11337 ὠμόσασι Pap., Ço sera parlé as
Grezeis. | Izo jurerent sor lor leis F 24747-48: ὀρθώσασι AC || 11348 ἄνευ Pap. metri
gratia: ἄνευθεν AC

*

Οἱ μὲν ἔλεγον ἀδίκον ἔχει ὁ βασιλέας,
11369 ἔταν θέλῃ τοὺς ὅλους μας ἐδῶ νὰ μᾶς σκοτώσουν

11369 θέλῃ Pap., Qui toz nos vuet faire morir F 24807: ἔχῃ AC

*

11425 Οὗτος ὁ λόγος ἤρесе τῶν Ἑλλήνων εὐθέως:
χωρὶς καμμίαν ἄργηταν ἢ τέρμενον κανέαν
ἐκλέξαν Ἀγαμέμνονα, ταῦτα τὸν Διομήδην
μετὰ και τοῦ συντρόφου του, τοῦ φρόνιμου Δυσσέα.
Τὸ γομάριν ἐρρίψασιν εἰς τοὺς τρεῖς νὰ τὸ κάμου',

11430 και ὡς ἂν ποιήσουσιν οἱ τρεῖς νὰ τὸ στέρξουν οἱ πάντες.

11426 ἄργηταν Pap.: ἄργειαν A || 11430 ὡς ἂν ποιήσουσιν Pap.: ὅσον ποιήσουσιν
AC ὅσο ποιώσιν B

Στὸν στίχο 11426 ἀντικατέστησα μὲ τὸν τύπο ἄργηταν τὸν ἀμάρτυρο τύ-
πο ἄργειαν.

Στὸν στίχο 11430 ἡ γλωσσική ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ἀπαιτεῖ τὴν
διόρθωση τοῦ ὅσον σὲ ὡς ἂν.

*

Τὸν Ἀθηνῶρ ὠμόσασι και τάσσονται του οὕτως,
τὸ ἔχας του νὰ φυλαχθῇ και ὅσους τοῦτος θέλῃ,

ὅπου εἰς αὐτὸν νὰ κρέμονται, αὐτὸν νὰ συγγενεύουν.
 Τοῦ Πριάμου τὸ βασίλειον ὅσο εἶν' στὸν κόσμον ὅλον,
 11445 ἕναν υἱὸν του <τὸ> ἥμισον νὰ τὸν ἔχουν χαρίσει.
 Οὕτως καλὰ ἀφυρώσασι τὰ πράγματα, τοὺς ὄρκους,
 καὶ ἀσφάλτωσαν τοὺς λόγους τους νὰ μὴ κοινολογοῦνται.
 Ἄπ' αὐτοῦ τοὺς ἐζήτησε τρέβαν διὰ νὰ κρατήσουν.

11443 alt. αὐτὸν νὰ Pap., E qui rien li apartendront F 24932: νὰ μηδὲν AC ὅπου νὰ μηδὲν V || 11444 τὸ βασίλειον Pap., Demi le regne al rei Priant F 24933: τὸ σύνολον ACV || ὅσο εἶν' στὸν Pap., Tant come il tient e come est grant F 24934: μόνον στὸν ACV || 11445 ἕναν υἱὸν του τὸ ἥμισον Pap., Otreieront un de ses fiz F 24935: ἕναν υἱὸν τοῦ Πριάμου ACV || 11446 καλὰ Pap.: τὰ ACV || 11447 ἀπ' αὐτοῦ (αὐτοῦ V) post και praeb. ACV: del. Pap. ut ex 11448 ortum || τοὺς λόγους τους νὰ μὴ κοινολογοῦνται Pap., Ensi aferment lor affaire | Del bien celer e del bien taire F 24937-38: τοὺς λόγους νὰ κοιμοῦνται (κοιμῶνται V) ACV

*

11465 «Ἄρχοντες», λέγει, ἀεσπέρωσε, κατέλαβεν ἡ νύκτα

ἐσπέρωσε, κατέλαβεν ἡ νύκτα Pap., Vespres est bas e nuit prochaine F 24969: ἐβλέπετε, κατέλαβεν ἡ νύκτα BCV νύκτα, ἐβλέπετε, εἶναι A

*

Ἐκεῖθεν ἐγεννήθημεν Ἕλληνές τε καὶ Τρῶες,
 ἐξ ἓνα γένος ἅπαντες εἶμεθεν εὐγενείας,
 τῆς πλέον μεγαλειότερης ὅπου ἦτον εἰς τὸν κόσμον.
 Ἄπὸ ἕναν ἀάπτουν εἶμεθεν, τὸν Πέλοπα τὸν μέγαν,

11510 καὶ ἀγάπη ἐχρεώσθαι φοβερῇ νὰ ἦτον ἀνάμεσά μας.

11507 εὐγενείας Pap., Trestui somes d'un parenté, | Tuit descendons d'une lignee F 25030-31: εὐγενίδος C εὐγενίδες A || 11510 φοβερῇ Pap.: φοβερὴν A πάντοτε C

*

11515 Τοὺς υἱούς μου γὰρ ἔχασα, ἀνεψιούς, ἐξαδέλφους.
 Καὶ πάλε ὀρέγεται Πρίαμος καὶ ἐπιθυμᾷ καὶ θέλει
 νὰ χαθῆ καὶ τὸ ἐπίλοιπον; Ἄιλί, κρίμαν μέγαν!
 Καὶ γοργὸν πολλὰ, λέγω σας, μπορεῖ νὰ τὸ ἀπολέση,
 εἰάν ἄλλην καλλιώτερην βουλήν οὐ μὴ πιστεύσῃ.

11516 ὀρέγεται Pap.: ὀρέγει A χρήζει C || 11518 μπορεῖ νὰ τὸ ἀπολέση Pap., Tost le porra aveir perdu F 25047: ἤμπορεῖ (ἤμπόρει C) νὰ τὸ (om. C) ἀπολάβῃ (χάσῃ A) AC || 11519 πιστεύσῃ Pap., S'autre conseiz n'en est creü F 25048: νὰ ἐπάρῃ AC

Στὸν στίχο 11516 διόρθωσα τὸ ἀπαράδεκτο ὀρέγει σὲ ὀρέγεται, θεωρώντας ὅτι ὁ τύπος Πρίαμος πρέπει νὰ διαβασθεῖ ὡς δισύλλαβος. Φυσικὰ ἡ γραφή χρήζει τοῦ C θὰ ἦταν ἐπίσης ἀπόλυτα ἱκανοποιητικὴ.

*

Ποτὲ ἀκόμη οὐκ ἠκούσθηκε λόγος δημηγεροσίας
ἢ ψευδὸς τίποτε κακόν· πολλὰ εἶναι ἴσοι ἀνθρῶποι·
πιστοσύνη, ἀλήθεια κρατοῦσιν εἰς ἐκείνους.

Μετ' αὐτοὺς γὰρ ἐσύντυχα, ὠμούς οὐδὲν τοὺς ἡῦρα
11530 οὐδὲ πλάνους, ἀλάζονας νὰ πολεμοῦν μετ' ἕμας
ὡς <δ> λαὸς ὁποῦ εὐρίσκεται ἐπάνω μας, κρατεῖ μας.

11528 πιστοσύνη, ἀλήθεια Pap.: πιστοσύνην, ἀλήθειαν AG || 11529 ὠμούς Pap.,
Nes ai trouvez cruëus ne feus F 25066: ὅμως C || 11530 οὐδὲ πλάνους, ἀλάζονες Pap., cf.
11289 ~ F 24674 (possis φάλτσους pro πλάνους, cf. 11274 ~ F 24642): οὐδέποτε ἀλά-
ζονας A οὐδὲ ἀλαζόνες τίποτε C || 11531 ὁ A: del. Pap.

*

11537 Δι' αὐτὴν (scil. Ἐλένην) θέλουν ἐξάπαντος ὄλοι ἢ Τροία νὰ χαλάσῃ

Δι' αὐτὴν θέλουν ἐξάπαντος ὄλοι ἢ Τροία νὰ χαλάσῃ Pap., Por li avreit tote gent joie,
| si arse e fondue esteit Troie F 25077-78: Δι' αὐτείνην θέλει ἐξάπαντος ὄλη χαλάσει ἢ
Τροία A

Τὸ γαλλικὸ πρότυπο δείχνει ὅτι πρέπει νὰ διορθώσουμε τὸ ὄλη σὲ ὄλοι.

*

11555 Τόσα εἶ·αι στενευτοὶ κακὰ ὁποῦ εἰς ἐσέναν εἶναι,
ὅτι οὐδὲν θέλω συντροφίαν πλέον νὰ τοὺς κρατήσω.

11555 στενευτοὶ Pap., Tant sont destreit e angoissos | Cil qui en vos estont e
maignent F 25112-13: στενευτὰ A

*

Ἀσήμεν ἔχομεν πολὺν, χρυσάφιν καὶ λογάριν:

11567 ὁ καθεὶς μας ἄς <σ>τυπωθῆ νὰ δώσῃ τόσας λίτρας,
ὅπως νὰ ἐξαγοράσωμεν ἐκ τοὺς θανατησίμους
ἐχθρούς μας τὸ βασίλειον, ὁμοίως καὶ τὴν ζωὴν μας.

11567 ἄς στυπωθῆ Pap. (possis etiam στουμπωθῆ vel στουμπισθῆ), cf. F 25139 Cil
se traient (app. se preignent): ἄς τυπωθῆ AB

*

Ὁ βασιλεὺς μας τίποτε ἄς μὴ δώσῃ ἐκ τὸ χρῆμα:

ὄλα ἐμεῖς ἄς τὰ δώσωμεν, τίποτε μὴ ἐνεμεῖνῃ,
μόνον νὰ ἐγλυτώσωμεν ἀπὸ τὸν θάνατόν μας.

Τὴν δύνάμιν μας βλέπει τὴν πῶς εἶναι ἀχαμνισμένη,

11575 τὰς πόρτας οὐ δυνάμεθα ἐξω νὰ τὰς ἐβγοῦμεν.

11571 ὁ βασιλεὺς μας τίποτε ἄς μὴ δώσῃ ἐκ τὸ χρῆμα Pap., Des granz tresors qu'a
nostre reis, | Ne de ço qu'ont li suen borgeis | Ne li suen citeain demaigne | N'i ait
ja rien: tot lor remaigne; | Toz seit qutes li lor aveirs F 25155-59: οἱ βασιλεῖς μας
τίποτε νὰ δώσουν ἐκ τὸ χρῆμα A || 11572 ὄλα ἐμεῖς Pap.: ὄλα γὰρ A || 11574 βλέπει τὴν
Pap., Il set toz noz esforz e veit F 25165: βλέπετε A

*

11590 Καὶ πῶς οὐδὲν μοῦ σχίζεται ἔσωθεν ἡ καρδία;
 Οὐκ εἶμαι μόνον μισητὸς θεοῖς μεγαλειότεροις,
 ἐπεὶ οὐδὲν ἔχω συγγενῆν φίλον σιμά μου τόσα,
 ὅπου ποσῶς νὰ θλίβεται τὴν τόσῃν μου ζῆμιαν,
 ἀλλ' ὄλοι καταπάνου μου εἶναι, ὡσάν ἐβλέπω.

11591 huc versum trp. Pap.: cf. F 25196-97: post 11593 (~ F 25198-99) praeb. A, om. cett. || Οὐκ εἶμαι μόνον μισητὸς θεοῖς μεγαλειότεροις Pap., Ne me sont mie haïnos | Solement li deu souverain F 25196-97: ἄς ἔχω τοίνυν τοὺς θεοὺς καὶ μεγαλειότερους A

Ἡ μεταφορὰ τοῦ στίχου 11591 ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸ νόημα («δὲν μὲ μισοῦν μόνο οἱ θεοί, γιατί δὲν ἔχω καὶ κανένα φίλο ποῦ νὰ θλίβεται γιὰ τὸ κατάντημά μου») καὶ εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ἐπὶ πλέον οἱ διορθώσεις ποῦ εἰσάγω σ' αὐτὸν τὸν προφανῶς ἐφθαρμένον στίχο μοῦ φαίνονται ἐπιβεβλημένες τόσο ἀπὸ τὸ νόημα ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ μέτρο.

*

Ἄλλὰ ἐδᾶ ὅπου ἔγινε ἔρημος ἐκ τὰ τέκνα,
 11600 μὲ ὕβριν καὶ μὲ ἀτιμίαν θέλω ἐξαγορασθῆναι;
 Καὶ πάλιν οὐδὲν δύναμαι μόνος μου νὰ ἀντιστέκω.
 Ἄϊλι ἐρριζικὸν κακόν, ποῦ μὲ ἤφερες, ποῦ μὲ εἶχες!

11599 ἐδᾶ Pap., or F 25606: ἐδᾶ A || ἔγινε Pap. metri gratia: ἐγινάμην A || 11602 ἐρριζικὸν κακόν (vel μέλλον κακότηχον) Pap. metri gratia cf. 11178: ἐρριζικὸν κακότηχον A

*

11610 Θλιμμένος οὕτως, σοβαρὸς ἐξῆλθεν τὸ παλάτιν:
 πικροτέρην οὐκ ἤμπορεῖ θλιῦσιν διὰ νὰ ἔχη ποίσει.

11611 πικροτέρην Pap., Duel a, ne puet pas ayeir maire F 25241: μικροτέρην A

Τὸ γαλλικὸ κείμενο μιλάει ὄχι γιὰ μικροτέρην ἀλλὰ γιὰ μεγαλύτερη (maire) πίκρα. Παλαιογραφικὰ πλησιέστερος εἶναι ὁ τύπος πικροτέρην.

*

11617 Ἐκ τούτους ἐδιέβησαν· νύκτα γὰρ ἦτον τότε.

ἐκ τούτους Pap.: ἐκ ταύτους A ἐκεῖνοι B

Διόρθωσα τὸν ἀμάρτυρο στὸ κείμενό μας τύπο ταύτους στὸ συνηθέστερο τούτους.

*

11620 Τὸν Γλαυκοῦν τὸν θαυμαστόν, υἱὸν τοῦ Ἀθηνῶρη,
 στὴν πόλῃ <οἱ φίλοι> ἠφέρασι μετὰ μεγάλης θλίψης.
 Κιβούριον τὸν ἐποίκασι πράσινον, μαρμαρένιον:
 ἐκεῖ τὸν ἐξαπλώσασι τιμητικὰ τὸν νέον

11621 στην πόλη οι φίλοι Pap., En aporтерent si ami F 25259: εις τὴν πόλιν A || 11623 ἐξαπλώσασι (vel ἐνεθήκασι vel ἐσαβάνωσαν, cf. v. 11630, vel ἐθάψασιν, cf. 10235 vel ἐνεχώσασι) Pap., La le couchierent tot envers; | Sepouture ot bele e bien faite F 25266-67: ἐτιμήσασι A

Στὸν στίχο 11621 ὑποθέτω πὼς ἡ γραφή *οἱ φίλοι* πού ἀντιστοιχεῖ στὸ γαλλικὸ *si ami* «ses amis» παραλείψθηκε ἀπὸ ἀπλογραφία μετὰ ἀπὸ τὸ ὁμοιοπέλευτο *πόλη*.

Στὸν στίχο 11623 ἡ γραφή *ἐτιμήσασι* τοῦ A πρέπει νὰ προῆλθε ἀπὸ ἀναδρομικὴ ἐπίδραση τοῦ *τιμητικά* πού ἀκολουθεῖ. Τὸ ρῆμα πού εἶχε γράψῃ ὁ ἔλληνας παραφραστὴς πρέπει νὰ ἀποδίδει τὸ ρῆμα *couchierent* καὶ τὸ οὐσιαστικὸ *sepouture*. Παράλληλες ἐκφράσεις ἔχουμε στὸν στ. 10235 *τὸν ἔστειλε τιμητικά ἐκεῖσε νὰ τὸν θάψουν*, καὶ στὸν στ. 11630 *ποτέ οὐκ ἐσαβανώθη*.

*

Τὴν νύκτα ἐσηκώθηκε κρυφά, τοῦ Ἄθθενῶρη
11643 [καὶ] ἐδιέβη καὶ ἐσύντυχε, θρηνηῶντα παρεκάλει
νὰ ὑπᾶ αὐτὸς στοὺς Ἑλλήνας νὰ τοὺς παρακαλέσῃ

11643 καὶ A: del. Pap. || 11644 νὰ ὑπᾶ αὐτὸς στοὺς Pap., cf.: 11647: ὅπως αὐτὸς τοὺς A

*

11647 Τόσα γοργὸν οὐκ ἔφθασεν ἡ μέρα ὅπου ἐξῆλθον·
εἰς τὸ φουσσᾶτον ἔφθασαν, γυρεύουσιν ἐκεῖνους
ὅπου ἤθελαν κλπ.

11647 ἐξῆλθον Pap.: ἐξῆλθεν A

Διόρθωσα τὸ *ἐξῆλθεν* σὲ *ἐξῆλθον* γιατί ὁ Ἄθθενῶρ δὲν πῆγε μόνος του στὸ στρατόπεδο τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ μαζὶ μετὰ τὸν ἄλλο συνωμότη, τὸν Αἰνεά, ὅπως φαίνεται καὶ στοὺς τύπους τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ρημάτων πού ἀκολουθοῦν.

*

Τοῦτο δὲ γράφει ὁ Διτῆς, ὃς ἔμαθε τὸ πρᾶγμα,
ὅτι ἐκ τὸ συμβούλευμα τοῦ Ἄθθενῶρη Δυσσέας
11665 εἶπεν ὅτι αὐδδέποτε θέλετε ποίσει ἀγάπην
μετ' ἡμας, ἐὰν οὐ διώξετε Ἀμφίμακον ἀπέδω.
Τοῦτο οὖν θέλουν οἱ Ἕλληνες καὶ τοῦτο σᾶς ζητοῦσιν».

11663 ὃς Pap.: ὡς A || 11664 Δυσσέας Pap.: Δυσσέως A || 11666 Ἀμφίμακον ἀπέδω Pap., Se del regne n'esteit getez || Amphimacus F 25342-43: ἀπ' ἐδῶ τὰς Ἀμαζόνας AB || 11667 οὖν (vel γοῦν) Pap.: οὐδὲν A om. B

Στὸν στίχο 11663 ἡ διόρθωση τοῦ ὡς σὲ ὃς ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸ νόημα: «ὁ ὁποῖος», καὶ ὄχι «μόλις, ὅταν».

Στὸν στίχο 11664 ἡ γραφή *Δυσσέως* τοῦ A προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση

τῆς γενικῆς τοῦ Ἀθηνῶρ.

Στὸν στίχο 11666 ἀντικατέστησα τὴν γραφὴν ἀπ' ἐδῶ τὰς Ἀμαζόνας τῶν AB μὲ τὴν διόρθωση Ἀμφίμακον ἀπέδω, γιατί αὐτὸς ποὺ ἐνοχλεῖ τοὺς Ἕλλη- νες δὲν εἶναι οἱ Ἀμαζόνες ἀλλὰ ὁ τελευταῖος γιὸς τοῦ Πρίαμου, ὁ πιστός του Ἀμφίμακος.

Στὸν στίχο 11667 ἡ γραφὴ οὐδὲν τοῦ A εἶναι λανθασμένη, γιατί ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ νόημα.

*

11670 Ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἡ βουλή ἡ πλέον μεγαλειότερα,
κρότος μέγας ἠγέρθηκε, ὄχλαγωγία μεγάλη,
τέτοια ξενοχάραγη, φόβον <έν>εἶχε μέγαν,
ἐκ τὸ παλάτι ἐπάνωθεν τοῦ βασιλέως Πριάμου

11671 ὄχλαγωγία μεγάλη Pap.: ὄχλαλόγια μεγάλα A ὄχλος φωνές μεγάλες B || 11672 ἐνεῖχε (vel παρεῖχε) μέγαν Pap., Une noise e uns criëmenz | Granz e estranges a des- lei F 25350-51: εἶχε μέγαν A || 11673 ἐν Pap., D'a mont, del grant palais le rei F 25352: εἰς A

Στὸν στίχο 11672 ἡ διόρθωσή μου ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ ἀποδοθεῖ κα- λύτερα ὁ στίχος F 25350.

*

Ταῦτα γοργὸν ἐπήδησαν κοινῇ ὅσοι καὶ ἂν εἶναι
καὶ παραυτίκα ἔποικαν τὸν ὄχλον νὰ σιγήσῃ.

11680 Φόβον μέγαν ἂν εἶχασιν οἱ δύο καλοὶ στρατιῶται
μὴ χάσουν τὰ κεφάλια τους, τινὰς μηδὲν ἠρώτα.

11678 κοινῇ Pap., Saillirent mainte comunal F 25359: κοινῶν A || 11680 μέγαν ἂν Pap.: μέγαν AB

Στὸν στίχο 11678 τὸ ρῆμα κινουῖν ποὺ παρέχει τὸ χειρόγραφο A δὲν ἀ- ντιστοιχεῖ σὲ τίποτε στὸ γαλλικὸ κείμενο. Ἀντίθετα τὸ ἐπίρρημα comunal εἶναι ἀμετάφραστο. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν ἡ διόρθωση τοῦ κινουῖν σὲ κοινῇ. Βλέ- πε καὶ 11914 κοινῇ Pap.: κοινεῖ A κεινῇ V, 12041 κοινῇ λαοὶ Pap.: κοινολαοὶ ACVX.

Στὸν στίχο 11680 ἡ στερεότυπη ἔκφραση ποὺ βρίσκουμε συχνὰ στὸν Πό- λεμο: ἂν..., τινὰς μηδὲν ἠρώτα παρουσιάζεται ἐφαρμένη, γιατί τὸ μέγαν ἂν ἔ- χει ἀλλοιωθεῖ σὲ μέγαν.

*

11686 Ἄρχοντες, πολλὰ βιάζομαι τὴν ἀγάπην σας νὰ ἔχω

πολλὰ Pap. metri gratia: πολλὰ λέγει A om. B

*

11692 Ἴλος ὁ πρῶτος βασιλεὺς ὅπου ἦτον Τρωάντιαις,

ὀπού τήν Τροίαν οἶκισε καί τόν Ἴλιον ἐποίησε,
καί τὸ ὄνομά του <τοῦ> ἔβαλεν, ἐν μιᾷ γάρ ἡμέρᾳ,

...

Ἡ Μινερῶα τὸ ἔστειλε διὰ δύναμιν τῆς χώρας,
11700 νὰ μὴδὲν εἶναι πώποτε εἰς φόβον οἱ ἐξόπι
κληρονομοῦντες βασιλεῖς, τὸ γένος τὸ τοῦ Ἴλου
νὰ χάσουν τὸ βασίλειον ὥσῳτι ἐκεῖνο στέκη.

...

Ἐύλινον εἶναι ὀλότελα, οὐκ οἶδα δὲ τί ζῦλον
11705 καί πῶς καί τίς> νὰ τὸ ἐποίησε, ξενοχάραγον εἶναι.

11692 Τρωανίταις Pap., Qui onques fust des Troïains F 25380: Τρωανίτης Α Τρω-
αδίτης Β || 11694 τοῦ suppl. Pap., E qui li emposa son nom E 25382 || 11699 Ἡ Μι-
νερῶα Pap., Pallas F 25389: ἡ Μινουρέα Β ἐκείνη Α || 11701 alt. τὸ Pap.: του Α ||
11702 στέκη Pap.: στέκει Α || 11705 τίς Pap.: τί Α

*

11714 Καλὰ οἱ θεοὶ τὸ ἔταξαν αὐτὴν νὰ <τὴν> φυλάγη

...

11718 Τοῦτο πάντες πιστεύομε, ἔχομεν τὴν ἐλπίδα
ὅτι ἀπὸ τὴν χεῖρα του τινὰς οὐ μὴ τὴν ἄρη,

...

ἐπεὶ γὰρ πάντες οἱ θεοὶ τῶν οὐρανίων ἄνω,
ἐκεῖνοι τὴν ἀπέστειλαν τὴν πόλιν νὰ φυλάττη.

11714 αὐτὴν νὰ <τὴν> (vel αὐτὸ νὰ τὴν) φυλάγη Pap.: αὐτεῖνον νὰ φυλάγη Α αὐτοῦνον
νὰ φυλάσῃ AC || 11718 Τοῦτο Pap., Ço savons bien e ço creon F 25416: εἰς τοῦτο Α
οὕτω Α || τὴν ἐλπίδα Α: εἰς ἐλπίδα C || 11719 χεῖρα του Α, Qui l'adesereit de sa main
F 25417: χώρα τους C || lacunam unius versus post 11719 notavit Pap.

Στὸν στίχο 11719 ἡ γραφὴ *χεῖρα* τοῦ Α εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ γαλλικὸ κεί-
μενο, πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἡ σωστὴ γραφὴ ποὺ διατηρήθηκε ἀπὸ τὸν ἕνα κλά-
δο τῆς παράδοσης. Ἀντίθετα στὸ δεῦτερο ἡμιστίχιο τὸ ἀρχέτυπο φαίνεται ὅτι
ἦταν ἀλλοιωμένο, ἀφοῦ τὸ νόημα ποὺ δίνει δὲν ταιριάζει οὔτε μὲ τὰ συμφραζό-
μενα οὔτε μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ἰποθέτω ὅτι ὁ Ἕλληνας μεταφραστής εἶχε
γράψει: *ὅτι ὅποιος μὲ τὴν χεῖρα του τολμήσῃ νὰ τὴν ἀρη* ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ
γαλλικὸ *qui l'adesereit de sa main*, καί ὕστερα ἕναν ἄλλο στίχο ποὺ ἐξέπεσε
καί ποὺ πρέπει νὰ ἀντιστοιχοῦσε στὸν στίχο F 25419: (Que li celeste
soverain |) Le destruireient de maneis.

*

Ἄ Δυσσεὺς ἀπεκρίθηκεν, εἶπε τοῦ Ἀθηνωρίδη:
«Ἡμπορεῖ εἰς ἀλήθειαν ἔσται τὸ πρᾶγμα οὕτω;»
—«Ναί, δίχα πάσης ἀφορμῆς!» λέγει Ἀθηνωρίδης.

11730— Ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα τὸ λαλεῖς οὕτως ὑπάρχει, φίλε,
 τί ὠφελοῦν αἱ συμβουλαὶ τῶν σῶν καὶ ἡμετέρων;
 Ἄλλὰ τόσα εἶσαι φρόνιμος, μέγας εἰς τὴν γνῶσιν,
 ἂν θέλῃς νὰ εἶσαι φίλος μας καὶ πρᾶγμα νὰ μᾶς ποίσης...

11728 οὕτω Pap., cf. 11730 et F 25426-27 Puet estre veir | Que ensi seit?: τοῦτο
 AC || 11729 Ναί Pap., O il F 25427: καὶ AC || 11733 ἂν θέλῃς Pap., Se voulez F 25434:
 καὶ θέλεις A θέλω C || μας Pap., nostre amis F 25434: μου AC

*

Ἄν τούτου δὲ οἱ Ἕλληνας ἐγένοντο κατάρχαι,
 ἔξω τὰ τείχη νὰ γενῆ τῆς καλλιπύργου Τροίας,
 χαρὰν πάντες νὰ εἶχασιν, τόσα χαρὰν μεγάλην,
 11725 <όσα> καὶ ὅπου νὰ τὸ ἐποικῶν: γοργὸν νὰ τὸ ἐπληρῶσαν,
 ὅσον νὰ εἶχαν θέλημαν εἰς τὴν πόλιν μας ταύτην.

11722 Ἄν τούτου Pap., Mais, s'en F 25420: ἐν τούτῳ AC || κατάρχαι Pap.: κρατά-
 ρχαι AC || 11723 καλλιπύργου Τροίας Pap., cf. 11545: καλοπύργου Τροίας C καλῆς πυρ-
 γοτροίας A || 11724 τόσα Pap., Aveir porreient si grant joie | Com cil qui tot avreient
 fait F 25422-23: λέγω AC || 11725 ὅσα καὶ Pap.: καὶ ἐκεῖνος AC || ἐποικῶν Pap.: ἐποι-
 κεν AC

Στὸν στίχο 11722 ἀντικατέστησα τὸν τύπο *κρατάρχαι* μὲ τὸ ὀρθότερο
κατάρχαι. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸ κείμενο τοῦ *Πολέμου* οἱ δύο τύποι ἀ-
 παντοῦν μὲ ἴση συχνότητα.

*

11738 Ἡ χάρις θέλει ἔσεσθαι τόσα φρικτὴ, μεγάλη,
 ὅτι ὄλα τὰ θελήματα οἱ Ἕλληνας νὰ <σοῦ> ποίσουσι.»

...

Ἀθηνωρίδης τάσσεται: Ἐξ ὧν εἶ τι καὶ ἂν λέγῃς,
 κἂν τε καλὸν κἂν δύσκολον κἂν ἄλλως πως νὰ γένη,
 ποιήσει τὸ θέλω, ἂν ἠμπορῶ, χωρὶς ἀντιλογίας.

11745 Ὁ Θεανὸς ὁ ἱερεὺς πάντοτε τὸ φυλάττει,
 νύκταν, ἡμέραν, πῶποτε τινὰν οὐ συγχωρεῖ το.

11739 ὄλα Pap. metri gratia: ὄλα σου AC || σοῦ suppl. Pap. || 11742 λέγῃς Pap.:
 λέγη AC || 11745 Ὁ Θεανὸς Pap., ~Theano - Theans F 25450-51, cf. 11929 καὶ Θε-
 ανῶ τῷ ἱερεῖ AV ~Thean F 25617 || 11746 το Pap.: τον AC

*

Οἱ βασιλεῖς ἐστράφησαν μετὰ χαρᾶς μεγάλης
 11753 εἰς τὸ φουσαῖτον ἔξωθε', μετὰ περιχαρείας.

11753 περιχαρείας Pap., joiant e lié F 25461: παρηγορίας AC

Ἀντικατέστησα τὴν γραφὴν *παρηγορίας* τῶν AC ποῦ δὲν ταιριάζει μετὰ τὰ συμφραζόμενα μετὰ τὴν λέξη *περιχαρείας* ποῦ ἐπαναλαμβάνει τὴν λέξη *χαρᾶς* καὶ ἀντιστοιχεῖ στὸ *joiant e lié* τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

*

Τὸν Πρίαμον ἐσύντυχεν εἰς ἀκοὴν τῶν πάντων
τὸν ἰσασμὸν ὁποῦ ἔπαιε μετὰ <καὶ> τῶν Ἑλλήνων
καὶ τί ζητοῦν οἱ Ἕλληνες διὰ νὰ ποίσουν ἀγάπην.

Ποσὸν ταλάντων πέντε γὰρ μυριάδων χρυσίου

11760 καθαροτάτου ἐκ χρυσὸν ὅλον λαγαρισμένον
καὶ σὺν αὐτοῖς> μάρκων ἑπτὰ μυρίων τε τοῦ ἀσήμεου

...

11767 Ἦττονες εἴμεθεν ἐμεῖς καὶ πλέον οὐκ ἠμποροῦμεν

...

11773 Μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἐτέθη τὸ χρυσίον.

11757 καὶ suppl. Pap. || 11761 ἐκ χρυσὸν Pap., d'or F 25470: καὶ χρυσοῦ A || 11762 αὐτοῖς suppl. Pap. || μάρκων ἑπτὰ Pap. metri gratia: ἑπτὰ μάρκων A || 11767 Ἦττονες Pap., E tant nos sommes combatu F 25486: οἵτινες A || 11773 προσοχῆς Pap., Par grant esguart F 25497: προσευχῆς A